

Vážené dámy,
Vážení pánové,

Jsem velmi rád, že mohu na tomto slavnostním setkání ke 20 letům českého soutěžního práva promluvit jako zástupce potravinářského průmyslu České republiky. Potravinářství samozřejmě řeší jako každý průmyslový sektor otázky soutěžního práva velmi často, ať už jde o slučování či nákup potravinářských podniků či o jiné otázky hospodářské soutěže. Musím říci, že spolupráce potravinářského sektoru s Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže byla vždy dobrá – věcná a konstruktivní.

Z našeho pohledu ale není asi diskutovanější téma ve spojení Úřad pro ochranu hospodářské soutěže a potravinářský průmysl, než je zákon o významné tržní síle a jejím zneužití. Za necelé dva roky jeho existence se kolem něj odehrálo nebývale velké množství diskusí, protestů a podpor. Jaký tedy vlastně měl a má tento zákon význam pro potravináře?

Zákon o významné tržní síle a jejím zneužití nabyl účinnosti dne 1. února 2010. Jeho účelem nebylo, jak je často zástupci obchodníků uváděno, regulovat obchod, tedy zavádět minimální ceny nebo stanovovat výši marže. Jeho jediným účelem bylo narovnat dlouhodobě pokřivené a dlouhodobě neřešené dodavatelsko – odběratelské vztahy, tedy takřka povinnost výrobců platit obchodním řetězcům zalistovací poplatky, regální, nebo být alespoň v roli subjektu, na kterém je vynucováno přímé či nepřímé peněžní a nepeněžní plnění – pod tímto honosným názvem je možné si představit například povinné sponzorování reklamních letáků nebo různých akcí, které řetězce pořádají.

A dodavatel neměl žádnou možnost se proti těmto praktikám bránit, jak se nám snažili vnutit mnozí politici a zástupci řetězců. Praxe jasně ukázala, že zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, neposkytoval dostatečnou ochranu proti zneužívání významné tržní síly odběratelů a jednání obchodních řetězců vůči jednotlivým dodavatelům bylo za tehdejšího stavu legislativy nepostihnutelné. Dokonce právě Úřad pro ochranu hospodářské soutěže několikrát v odpovědích na stížnosti Agrární komory uvedl, že postih takového jednání obchodních řetězců

nenachází oporu v zákoně. Přímo bylo uvedeno, že „zákon o ochraně hospodářské soutěže ani jiný právní předpis dosud neumožňuje v ČR postihovat zneužívání této závislosti.“

Bylo tedy nejvýš na čase si uvědomit, že „trh vše skutečně nevyřeší“ a že je potřeba nastavit takové podmínky, které budou přínosem jak pro české zemědělce, potravináře, tak i v konečném důsledku pro spotřebitele. Jinými slovy podmínky, které jsou naprosto běžné v jiných členských státech EU.

Přítom úloha velkoobchodních řetězců byla, je a bude na českém trhu s potravinami zcela zásadní, o čemž svědčí i jejich podíl na trhu, který dosahuje 75 %. Jejich tržní síla je tedy ve vztahu k producentům potravin, tj. zemědělcům a potravinářům v pravém slova smyslu významná a ovlivňuje tak jejich ceny a platební podmínky. Na druhé straně ovšem jejich vzájemná konkurence na trhu udržuje cenu relativně nízkou vůči spotřebiteli a za předpokladu, že se řetězce snaží maximalizovat svůj zisk, přenášejí pak problém tlaku na co nejnižší vstupní ceny na zemědělce a na potravináře.

Pokud jde o téměř dvouleté samotné fungování zákona je potřeba uvést, že máme na Komoře jasné signály, že je ze strany řetězců dodržována doba splatnosti 30 dnů, zároveň u pekařského zboží zmizely tzv. vratky, které zákon zakazuje, a řetězce se tak o zbylé zboží musí postarat samy na své vlastní náklady. Jako třetí pozitivum lze vnímat i skutečnost, že došlo ke snížení letákových akcí u zboží, které bylo nejčastěji nabízeno za podnákupní ceny.

Navíc od začátku platnosti zákona o významné tržní síle bylo na ÚOHS jen ze strany Potravinářské komory podáno více než dvě desítky podnětů, probíhá jejich prošetřování a objevily se již první výsledky, a to finanční postihy obchodních řetězců za používání zákonem nedovolených praktik v obchodních vztazích. To vše svědčí o tom, že zákon o významné tržní síle má smysl a bylo ho v dodavatelsko-odběratelských vztazích více než potřeba.

Dámy a pánové,

Jak už jsem uvedl, zdá se ale nyní, že o tento jediný nástroj, který tyto vztahy upravoval, přijdeme. Pokud tedy není možné zachovat zákon o významné tržní síle jako samostatný právní předpis, pak jako Potravinářská komora ČR samozřejmě trváme na tom, aby byly jeho zásadní části zapracovány do jiných právních předpisů tedy do zákona o ochraně hospodářské soutěže a zákona o cenách. Jde především o třicetidenní dobu splatnosti, zákaz prodeje za podnákupní ceny, zákaz vratek nebo zákaz vymáhání neoprávněného finančního plnění – regální, zalistovací poplatky apod. Přivítali bychom také jedinou fakturaci za zboží, protože současná praxe několika faktur způsobuje značné statistické pokřivení cen a obchodních marží. Z původních předložených návrhů novel dvou zákonů – zákona o cenách a zákona o hospodářské soutěži se zdálo, že tyto naše podmínky budou splněny. Nicméně současný stav věcí je takový, že v konečné verzi návrhů těchto zákonů právě tyto stěžejní části zákona chybí. Čeká nás tedy velmi intenzivní jednání, jak s ministerstvem průmyslu a obchodu, tak s ministerstvem zemědělství, aby nevznikly další novely zákona, které nebudou mít žádnou účinnost. Pevně věřím, že i v tomto případě zvítězí zdravý rozum nad krátkodobými výhodami a stát bude chránit svoje potravinářské výrobce a nikoliv zahraniční obchodní řetězce.

Děkuji za pozornost.